

Determinatie was niet zo'n probleem: *Sistotrema dennisii*. Maar het was wel even schrikken om te zien dat dit een soort is die niet in het Overzicht van de Paddestoelen in Nederland staat. Inmiddels is hij al wel eerder gemeld: op de NMV-website staat hij bij de aanvullingen op de Standaardlijst.

Of het nu om een echt zeldzame soort gaat is me onduidelijk. Op beide genoemde terreinen kwam hij veel voor, maar, gravend in m'n geheugen, ik kan me geen eerdere eigen waarnemingen herinneren. Deze dag heb ik er in ieder geval vele tientallen gezien.

Sistotrema's zijn overigens nog wel leuke korstjes. Onder de microscoop zijn ze goed herkenbaar aan hun met vele oliedruppels gevulde hyfen en, vooral, aan hun urnvormige basidiën (die lijken wel wat op Barbapapa's) met zes of acht, in plaats van de gebruikelijke vier, sporen er op. In de bijgaande figuur zijn basidiën in een aantal stadia afgebeeld (uit vers materiaal van *S. dennisii*; ze worden ouder van links naar rechts). Linksboven staan een paar sporen; die zijn ongeveer $4-6 \times 2-2,5 \mu\text{m}$ groot en vaak een beetje gebogen.

Nico Dam, Malden
Aphylophorales-werkgroep Cristella

Een rijke groeiplaats van de Blauwe molenaarsatijnzwam

Noordeloos, M.E. & Wouda, H.A. 2005. A rich find of *Entoloma bloxamii*. Coolia 48(1): 17-18.

Eind september trof één van ons (HAW) tijdens een inventarisatie van de leemputten van Staverden (Gld) een opvallende, blauw gekleurde paddestoel aan die in een grote groep in een schraal grasland groeide. De plaatjes, die aanvankelijk wit waren, deden hem vermoeden dat het om een ridderzwam ging, maar al spoedig bleek dat de plaatjes roze kleurden. De determinatie Blauwe molenaarsatijnzwam (*Entoloma bloxamii*) werd vervolgens door MEN bevestigd. Twee dagen later werden tijdens een gezamenlijke excursie op verschillende plaatsen in het terrein exemplaren van deze soort aangetroffen. Die lagen zo ver uit elkaar, dat vastgesteld moest worden dat het om verschillende mycelia ging. De rijkste groeiplaats telde meer dan 20 exemplaren in goede staat, die dan ook van alle kanten werden gefotografeerd. *Entoloma bloxamii* is een zeer zeldzame verschijning, die zeer kieskeurig lijkt te zijn in zijn standplaats: onbemeste graslanden, bij voorkeur op iets kalkrijke grond. In de Rode lijst is hij opgenomen als gevoelig, vooral door de kwetsbaarheid van zijn biotoop, dat door verruiging en vermeting steeds meer verdwijnt. Ook internationaal gezien is de Blauwe molenaarsatijnzwam een zeldzame verschijning die in verschillende Europese landen hoog op de rode lijsten staat.

Het materiaal van Staverden kon als volgt worden gekarakteriseerd:

Hoed tot 90 mm breed, gewelfd tot vlak met een spitse of afgeronde umbo en iets ingerolde rand, iets kleverig bij vocht, niet verblekend bij uitdroging, fraai blauw met een iets grijs-paarse zweem, glad, met ingegroeide radiare vezeltjes. Plaatjes matig dicht opeen, uitgebocht aangehecht, vrij breed buikig, eerst wit, dan roze wordend door het rijpen van de sporen, met een onregelmatige, gelijkgekleurde snede. Steel $40-90 \times 5-10 \text{ mm}$, cilindrisch, soms met iets verdikte voet, uiterste top bleek, daaronder met dezelfde kleur als de hoed, aangedrukt vezelig, aan de voet bleker en vaak met een gelige tint. Vlees bleek, bijna wit, geurloos. Sporen $7,0-9,0 \times 6,5-8,0 \mu\text{m}$, vrijwel rond in omtrek, met 5-7

tamelijk zwakke hoeken. Basidia 4-sporig, met gesp. Cystiden afwezig. Hoedhuid een ixocutis van heel dunne hyfen (1-3 µm) met blauw intracellulair pigment. Gespen talrijk.

Entoloma bloxamii is in een aantal opzichten een opmerkelijke soort. Hoewel over het algemeen zeldzaam, heeft hij een zeer wijde verspreiding in de gematigde streken van het hele noordelijk halfrond, dus inclusief Noord-Amerika. Maar er zijn ook meldingen van het Zuidelijk halfrond, o.a. van Australië, waar hij soms onder de naam *Entoloma haastii* is gerapporteerd. Daarnaast zijn uit verschillende tropische landen sterk gelijkende soorten beschreven. Het zou een interessante studie zijn om al die vondsten en meldingen te vergelijken, zowel morfologisch als met de ons nu ter beschikking staande moleculaire methoden.

Een ander intrigerend verschijnsel is gelegen in het feit dat *Entoloma bloxamii* kennelijk geen constante soort is, die je elk jaar op dezelfde plek kunt vinden. Hij stelt niet alleen hoge eisen aan het biotoop, maar het lijkt er op dat deze paddenstoel ook alleen onder bepaalde weersomstandigheden tevoorschijn komt. In Staverden is de Blauwe molenaarsatijnzwam enkele tientallen jaren geleden eerder gevonden. Het jaar 2004 lijkt een gunstig jaar te zijn, want de soort werd van verschillende plaatsen in Europa vermeld. Eén van ons (MEN) trof de soort in augustus aan in de Franse en Oostenrijkse alpenweiden, en tijdens een cursus over graslandpaddenstoelen in Noorwegen werd hij op wel 7 verschillende locaties gevonden. Ook uit Duitsland bereikten ons berichten dat de soort op een aantal plaatsen is gezien. Het lijkt er op dat dit samenging met een rijke bloei van een hele groep Satijnzwammen die typisch zijn voor graslanden, in het bijzonder staalsteeltjes (*Entoloma* sectie *Cyanula*).

M.E. Noordeloos, Gouda
H.A. Wouda, Ermelo

De Ruige ridderzwam in de Flevopolder

Noordeloos, M.E. & van Zanen, G. 2005. *Tricholoma vaccinum* in the Flevopolders. Coolia 48(1): 18-19.

Tijdens een excursie van de werkgroep IJsselmeerpolders werd op 3 november 2004 een vondst gedaan van de Ruige ridderzwam, *Tricholoma vaccinum*. Deze groeide in een gemengd bos onder Fijnspar (Revebos, Dronten, km-hok 21-42-41, kavel 555). Een opmerkelijke vondst, want deze soort, kenmerkend voor naaldbossen op voedselarme zandgrond, was altijd al tamelijk zeldzaam in Nederland, waar hij voor 1964 op een paar plaatsen in de duinen langs de kust op de pleistocene zandgronden was gevonden. Het exemplaar dat in perfecte staat op het Nationaal herbarium werd gebracht, voldoet geheel aan de beschrijving in de Flora (Noordeloos & Christensen, 1999):

Hoed 75 mm doorsnee, vrijwel vlak met iets gewelfd centrum en naar binnen gebogen rand, droog, geheel dicht bezet met fijne, puntige, aangedrukte, roodbruine schubjes in een radiaal patroon gerangschikt, waarbij de bleek rozebruine ondergrond zichtbaar is. Plaatjes vrij dicht opeen, uitgebocht aangehecht, iets buigig, smal, roze-creme, met iets